

Leif Davidsen

Aan de vooravond

Vertaald uit het Deens door Ingrid Hilwerda

DE GEUS

De vertaling van het citaat uit Genesis op pagina 13 is overgenomen uit de Statenvertaling.

De vertaling van het citaat van Arthur Koestler op pagina 355 is overgenomen uit *Nacht in den middag*, De Bezige Bij, Amsterdam. 7e druk, april 1948. Hoofdstuk 9, pagina 55. Vertaald door Koos Schuur.

Oorspronkelijke titel *Min broders vogter*, verschenen bij Lindhardt og Ringhof Forlag

Oorspronkelijke tekst © Leif Davidsen, 2010

Published by agreement with Leonhardt & Høier Literary Agency A/s, Copenhagen

Nederlandse vertaling © Ingrid Hilwerda, via het Scandinavisch Vertaal- en Informatiebureau Nederland, en De Geus bv, Breda 2011

Omslagontwerp Mijke Wondergem

Omslagillustratie © Peter Stoltze, Stoltze design

ISBN 978 90 445 1824 5

NUR 331

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus bv, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

Op een bijzonder warme en mooie nazomerdag laat in augustus 1937 wordt Magnus Meyer wakker in zijn geboorteplaats. Hij is de dag ervoor aangekomen en heeft overnacht in Hotel Dania en staat na het ontbijt op het plein de geur van de nazomer op te snuiven, zwaar en zinnelijk en toch iel en koel na de hete jaren in Argentinië. Hij gunt het zichzelf om gewoon even stil te staan en de omgeving op zich in te laten werken. De stad is herkenbaar en toch vreemd. Hij hoort de trappelende hoeven van de paarden die de melkwagen trekken, ruikt de geur van cokes die wordt opgeslagen voor de komende winter, en hij ziet het kamermeisje in het appartement boven de bank het raam openen en ijverig schoonmaken, terwijl ze een voor hem onbekend liedje zingt. Het is een klein stadje. De voetgangers begroeten elkaar vriendelijk wanneer ze langs de sierlijke voorgevels van de winkeltjes lopen. Hij voelt zich op zijn gemak. Hij voelt zich goed en is eraan toe om dit stukje van de wereld opnieuw te veroveren, om het allemaal in zijn geest en zijn lichaam op te nemen en gewoon te genieten van de ochtend in zijn oude stad, voordat hij erdoorheen langs het meer naar het Kuurbad loopt.

Het is een flinke wandeling, maar het weer is zo goddelijk en eerlijk gezegd is hij zich ervan bewust dat hij opvalt naast die trieste, depressieve Denen in hun grijze werkkleding en met vettige petten of ouderwetse hoeden op. Hij is een flaneur en geniet ervan. Hij loopt rond met een rechte rug in zijn lichte, goed zittende kleding, die de kleermaker in het stoffige zijstraatje in Buenos Aires voor hem heeft genaaid. Aan zijn voeten draagt hij de elegante Italiaanse schoenen die hij op Fifth Avenue in New York heeft gekocht, en op zijn hoofd de lichte panama hoed, die precies zo schuin zit, zoals een *dandy from overseas* een elegante hoed behoort te dragen. Hij ruikt de geur van zijn eigen aftershave, die zich zo mooi vermengt met de dwarrelende rook van zijn dagelijkse Cubaanse ochtendsigaar, en hij neemt vol blijd-

schap de blikken in ontvangst die de vrouwen die hij onderweg tegenkomt hem toewerpen.

Hier komt een jonge man van de wereld, een reiziger, iemand vol energie, een man zonder bekommelingen in een tijd waarin iedereen zich zorgen maakt. Hier komt een man die terugkeert naar zijn geboorteplaats, wijzer, rijker en zelfverzekerder dan zij die achterbleven en nu een burgerlijk leven leiden met hun vrouw en kinderen of door de depressie in de lange rij werklozen staan. Zouden ze hem herkennen als ze hem zagen? Dat betwijfelt hij. Hij kan zijn fysionomie niet ontkennen – die is ook goed genoeg, heeft hij al van diverse vrouwen vernomen – maar zijn lichaam is tegenwoordig groter en beter getraind, zijn lichte snorretje geeft zijn gezicht karakter, maar vooral zijn houding, zijn manier van staan en doen, geeft hem een andere en meer zelfverzekerde uitstraling, waardoor hij onherkenbaar is in zijn geboorteplaats. Je ziet er niet alleen maar uit. Het gaat om de manier waarop je eruitziet. De manier waarop je je draagt.

Hij heeft het van Inés geleerd. ‘Je bent niet wie je bent, je bent wie je verkiest te zijn’, had ze gezegd en hij kan zich haar kleine borsten herinneren en de zachte mond die hem kuste. Hij had nooit verwacht dat seks zo kon zijn. Zonder schuld, gewoon genot. Urenlange wederzijdse bevrediging en genoeg.

Daar denkt hij allemaal aan terwijl hij in de zonneschijn loopt. Aan de last die mensen in zijn geboorteplaats met zich meedragen. Aan hun voortdurende overpeinzingen over zonde en schuld. Over dat de kleine huizen bijna overstromen van schaamte. Ze weten niet, denkt hij arrogant, zoals alleen een jonge man kan denken, dat je lichaam aanleg heeft voor zo veel blijdschap en vreugde.

‘Nu gedraag je je eindelijk net zo goed, zelfverzekerd en macho als je eruitziet’, had Inés gezegd, enkele dagen nadat ze hem had verleid. ‘Je ziel zit niet meer gevangen, maar heeft zich rechtmatig in je lichaam genesteld.’

Hij kan zich herinneren hoe zijn voeten op een geheel andere wijze de aarde hadden geraakt, en hoe de tonen in zijn hoofd

hem het gevoel gaven dat hij vloog, en 's nachts droomde hij niet meer over de chef-arts.

De jonge man, die de dag ervoor zijn koffer naar zijn kamer in Hotel Dania had gedragen, heet Jens en is de zoon van Schoenmaker-Hans, weet hij. Hij zat twee klassen onder Meyer. Er was niet het geringste teken van herkenning te bespeuren geweest. Dat ze ooit op hetzelfde schoolplein in dezelfde stad hadden gespeeld, kwam als onmogelijk op hem over.

Hij heeft niet aangekondigd dat hij terug zou komen. Hij weigert het woord 'thuis' te gebruiken. Hij is er nog niet aan toe zijn vader te ontmoeten, ook al is het onvermijdelijk.

Marie heeft hem geschreven en met haar wil hij eerst praten. Haar brief bereikte hem in New York. Ze wist natuurlijk dat hij Argentinië had verlaten. 'Was gevlucht' is eigenlijk een betere omschrijving. Marie is de enige die zijn wisselende adressen had gekregen met het strikte bevel dat ze die niet aan de chef-arts mocht geven.

Hij moest het land uit. De armen van Don Pedro waren te lang. Meyer wilde niet trouwen. Dolores had nooit met haar broer moeten praten, die hem nooit had moeten opzoeken. Er had niets anders opgezet dan te doen wat hij had gedaan. Het was hij of de broer. Don Pedro had zijn zoon niet moeten sturen. Don Pedro en Meyer hadden een overeenkomst kunnen bereiken, dat weet hij zeker. Ze respecteerden elkaar. De broer haatte hem, ook al waren ze hun relatie begonnen als beste vrienden. Er was jaloezie in het spel gekomen. De broer vond het niet fijn dat Don Pedro moeite had om te verbergen dat hij liever Magnus Meyer als zijn zoon en erfgenaam zag dan de luie zoon die zijn vrouw hem had geschonken.

Hij begint bijna te zweten als hij eraan terugdenkt, ook al is de Deense zonneschijn mild en droog. Hij ziet het bloed en de verblufte blik van de broer op zijn netvlies, toen de kogel hem met een doffe klap in de borst trof. Daardoor had Don Pedro noch Meyer een keus.

Hij hoeft niet te zweten. Hij is gewend aan warmte. Het is dan wel een zonnige dag in zijn geboorteplaats, maar hij geniet

van de onderliggende koelte, die de schaduwen brengen met de eerste zweem van het najaar, die hem langs het meer naar het Kuuroord volgt. Hij loopt om de paardenvijgen en de gaten in de weg heen, en houdt de weinige auto's in de gaten die door de straten rammelen, totdat hij buiten de stadskern komt en het Kuuroord ziet staan dat tevens het huis is waarin hij is geboren. Het ligt erbij zoals hij het zich herinnert, omheind door de grote beukenbomen. De bladeren zijn grijsgroen, stoffig en hangen nog bijna allemaal aan de bomen. Het grote witte huis dat hoop uitstraalt voor de patiënten, zorgt ervoor dat zijn hart even sneller gaat kloppen. Ze denken dat het een ziekenhuis is, maar het is een gevangenis. Het is een plek waar met de directe lichamelijke straf te leven viel, terwijl de koude geestelijke marteling erger was en je er voortdurend van bewust maakte dat als de kans zich voordeed, je die moest grijpen om ervandaan te vluchten.

Hij staat even stil, rookt een sigaret, probeert zijn gedachten weg te drukken, gooit de peuk op de grond en loopt naar de poort. Het is koel in de duistere ontvangstruimte van de hoofdingang, waar de portier, die nieuw is en hem daarom niet herkent, de hoofdverpleegkundige laat komen.

'Goedendag, juffrouw Jørgensen', zegt hij.

'Goedendag, Magnus Meyer. U bent in de stad, begrijp ik.'

Juffrouw Jørgensen heeft hem vijf jaar lang niet gezien, maar ze fronsst slechts licht haar borstelige wenkbrauwen en zegt na de formele begroeting en een korte ongemakkelijke pauze dat meneer de chef-arts patiënten heeft en dat juffrouw Marie met een groep kuurgasten naar het openluchtbad is, aangezien het weer zo heerlijk is. En de jonge Mads, ja, dat is natuurlijk een andere zaak ... Hier neemt hij een vleugje onzekerheid waar en misschien angst door een speling van de tijd, maar hij is onder de indruk van haar zelfbeheersing. Ze steekt haar hand niet uit en ze glimlacht niet. Je geeft geen hand aan een brutale aap.

Ze probeert het te verbergen, maar hij kan moeiteloos de vragen aflezen aan de ogen waarmee ze hem aankijkt, maar ze is te gezagsgetrouw en te beleefd om ze te stellen. Waarom is de ver-

loren zoon teruggekeerd? Wat wil hij? Zal de onvrede weer zijn intrede doen? Zal de harmonie die zo belangrijk is voor de genezing van de fysieke en psychische klachten opnieuw verstoord worden? Ze zal het tegen zijn vader zeggen, zodra de mogelijkheid zich voordoet.

Ze werken al bijna dertig jaar samen. Ze is lang en slank, heeft een platte borst en een geprononceerd haviksgezicht dat er niet mooier op wordt door het hoofddoekje waarmee ze haar grijzende haar bedekt. Ze is de hoofdverpleegkundige en de rechterhand van zijn vader, en ze helpt hem met het leiden van het Kuurbad met een militaire precisie die de pedante aard van de chef-arts aanspreekt. Ze ruikt zoals altijd naar zwavel en carbolzuur, naar genezende modder en elektroshocks, een geur die onlosmakelijk is verbonden met zijn jeugd en die hem overal ter wereld terugstuurt naar het gevreesde land van zijn kindertijd als hij slechts een van de ingrediënten op zijn omzwervingen tegenkomt.

Ze kijkt naar hem. Ze is misschien enigszins verbaasd dat hij er representatief uitziet in het lichte zomerpak met de zijden stropdas die hij in New York had gekocht, waarna hij op de boot stapte die hem terugbracht naar Europa. De stropdas zit recht en hij heeft zich grondig geschoren. Ze kijkt naar zijn kleding, die iets beter zit dan de kleding bij de meeste mensen in het door de crisis getroffen Denemarken, en naar de hoed die hij beleefd in zijn hand houdt. Hij is iets langer dan zij. Ze bekijkt hem en hij kan zien dat ze het zeer tegen haar wil in waardeert wat ze ziet, maar dat ze tegelijkertijd wenst dat hij uit haar ogen verdwijnt, omdat ze zich alle conflicten en de voortdurende chaos kan herinneren die hij veroorzaakte. De knul heeft eigenlijk nooit de genialiteit van zijn vader begrepen. Net als dat hij nooit heeft begrepen dat genialiteit een prijs heeft, die de minder begaafden zouden moeten betalen – en bij voorkeur met een zekere blijdschap, in elk geval met dankbaarheid.

‘Ik logeer in Hotel Dania’, zegt Magnus. ‘Wilt u dat tegen mijn vader zeggen?’

‘Zoals u wenst. Maar de komende uren heeft de chef-arts pa-

tiënten. Dr. Krause uit Hamburg begeleidt hem', zegt ze, zonder dat de laatste zin hem iets zegt. Maar ze spreekt hem in elk geval aan met 'u'. Het is waarschijnlijk voor het eerst dat ze die aanspreekvorm tegenover hem heeft gebruikt. Ze heeft zijn luiers verschoond en ze heeft nooit nagelaten om hem duidelijk te maken dat hij dat niet moest vergeten.

Het is warm, maar ze zweet niet onder de lange, witte jurk met het blauwe, gesteven schort. Er hangt een rust en een koele efficiency om haar heen. 's Ochtends krijgen patiënten en kuurgasten diverse wetenschappelijke behandelingen en kuren die zijn vader heeft ontwikkeld. Kuren die een combinatie zijn van elektroshocks, zoute baden, kruiden en geheime genezende processen die jichtklachten kunnen verhelpen, het podagra dat door weelde is veroorzaakt, mentaal letsel aan een broos gemoed. Een verblijf in het kuuroord van zijn vader is zeer in trek bij de meer welgestelden uit het hele land, maar hij ontvangt ook graag de minder bedeeden als hun ziektebeeld voldoende complexiteit vertoont – een woord dat volgens Meyer tot de lievelingswoorden van de chef-arts behoort.

Magnus heeft sommige patiënten in de ligstoelen in de tuin zien liggen waar ze een zonnekuur krijgen en hij ziet hen voor zich in de vele kamers in het Kuuroord, liggend in warme baden, ingepakt in naar zwavel ruikende modder of tijdens een behandeling met geïoniseerd water. Maar het enige geluid in de tuin komt van zoemende insecten en de lichte voetstappen van een enkel paar efficiënte klompen op het linoleum in een lange gang.

'Weet u waar ik mijn zus kan vinden, juffrouw Jørgensen?'

Ze kijkt hem weer even aan, waarna ze antwoordt: 'Zoals ik zei: ze heeft een groep patiënten meegenomen naar het nieuwe bassin in het natuurgebied Tinnel Krat. De chef-arts onderzoekt het zwemwater dat uit de bron van de Gudenå wordt gehaald en dat daarom niet door mensen beïnvloed is, dus niet verontreinigd. De chef-arts onderzoekt de mogelijke invloed van dit zwemwater op de behandeling van psoriasis.'

Hij hoort de woorden van de chef-arts doorschemeren in de

preek, maar hij zegt alleen: 'Ik volg het niet helemaal ...'

Ze kijkt hem aan met die blik die hem als kind bang maakte. Een blik vol verachting voor de lage intelligentie van andere mensen. Alleen die van de chef-arts kan zich meten met de hare.

'Nee, natuurlijk niet. Het is zoals gezegd bij de bron van de Gudenå. Zo'n vijftig kilometer hiervandaan, in zuidelijke richting. Juffrouw Meyer is meteen na het ontbijt met chauffeur Klausen en de patiëntenbus vertrokken. Het is vrij ver, maar voor de wetenschap moet je offers brengen.'

'De bron van de Gudenå?'

'Dat zei ik. En als u mij nu wilt verontschuldigen. Het is tijd om enkele kuren af te ronden. Ik zal de groeten overbrengen aan de chef-arts.'

Hij zet zijn hoed op, groet de schaduw en loopt terug naar het station, waar hij weet dat het kleine taxibedrijf Kurts Lillebil zich bevindt en hij vraagt of hij naar het bassin bij de bron van de Gudenå gereden kon worden. Lille-Kurt is zelf onderweg, maar zijn vrouw Signe knikt verbluft wanneer ze hem ziet, hem misschien herkent en een andere chauffeur haalt die tegen de meneer zegt dat het een lange reis is en dat het daarom niet echt goedkoop zal zijn. Hij is gedrongen en heeft onder de versleten pet grote vlekken in zijn gezicht. Meyer knikt alleen maar en vindt niet dat hij iets hoeft uit te leggen over de eindeloze afstanden op de pampa en over de rekening in New York, met daarop de winst uit Argentinië en het goede salaris dat hij in New York verdiende. De auto is een mooie Studebaker, groot en ruim, zodat Magnus zijn lange benen op de achterbank kan strekken.

Het Deense landschap ligt er zacht en glooiend bij, de oogst is van de akkers gehaald en sommige zijn al geploegd. Toch liggen ze er groen en weelderig bij, alsof het woord 'droogte' onbekend is in de Deense taal. Overal zijn paarden voor ploegen of eggen gespannen. De boeren nemen hun pet af en staren de mooie auto na die langs komt rijden met een heer op de achterbank. De ooievaars zijn vertrokken en de spreeuwen zijn zich aan het verzamelen, ziet Meyer en hij realiseert zich opnieuw dat de af-

standen zo kort zijn en het landschap zo netjes en mooi.

Hij denkt aan de grote, open vlaktes in Argentinië, de vochtige bergen in het noorden en het heetgebakerde, stinkende leven in de sloppenwijken van Buenos Aires en hij kijkt met enige toegeeflijkheid naar zijn vaderland met de slingerende wegen, de huisjes en de ordelijkheid, die zelfs bij de armste mensen lijkt te heersen. Er zit een kern van waarheid in het liedje. Hij neuriet 'Op de grote stille heide' en de chauffeur glimlacht hem in de achteruitkijkspiegel toe. Hij is een van de weinigen die er geen behoefte aan heeft om een gesprek te beginnen.

Voor het eerst voelt hij een spontane blijdschap dat hij weer thuis is. Thuis? Is Denemarken echt thuis? Dit armetierige boerenlandje waar de premier op de Kerstman lijkt, wat misschien toepasselijk is omdat het land de wereldwijde crisis op een bijzonder gemoedelijke manier aanpakt, terwijl landen in de buurt op het randje van de revolutie staan of hebben gestaan. Ze genieten in stilte. Iedereen zorgt voor zichzelf en het lijkt alsof de wereld buiten niet bestaat. Ze slaan zich wel door de crisis heen. Dat doen ze altijd. Er is geen reden tot klagen. God weet het toch het beste en je bent niet op aarde gezet om te klagen.

Ver naar het zuiden woedt de oorlog. Een verre broederoorlog; die heeft hem naar huis geroepen, omdat de oorlog een realiteit is geworden in zijn familie. Daar gaat het om. Het hart van het gezin, de maatslag zelf, dat geraakt is. De tijd staat een ogenblik stil. Het lijkt alsof hij een moment weer kind wordt en zijn moeder hoort roepen dat hij binnen moet komen voor het avondeten. De korte herinnering wordt veroorzaakt doordat hij een glimp opvangt van een vrouw in een lange jurk met een gebloemd schort die haar hand opsteekt en naar een meisje roept. Hij hoort het duidelijk door het open autoraampje. De glimlach van het meisje is mooi en breed, maar dan verdwijnt ze op het moment dat de auto de hoek om rijdt.

Het had zijn moeder kunnen zijn die had geroepen. Het kleine meisje had ook Marie kunnen zijn met haar mooie glimlach en vertrouwen in de hele wereld. De herinnering is zo sterk dat hij even niet weet of hij wakker is of dat hij droomt. Hij neemt